

АНОТАЦІЯ

Цюкало Л.В. Фінансовий механізм соціального забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі управління та адміністрування за спеціальністю 072 – фінанси, банківська справа та страхування. – Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київ, 2020.

Дисертацію присвячено обґрунтуванню теоретичних і методичних засад фінансового механізму соціального забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України в умовах їх реформування.

У роботі досліджено зміст фінансового механізму соціального забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України, що являє собою сукупність заходів щодо формування та використання фінансових ресурсів з метою матеріального та грошового забезпечення військовослужбовців у випадках, передбачених законом. За допомогою фінансового механізму здійснюється розподіл та перерозподіл певних фінансових ресурсів для реалізації грошового та матеріального забезпечення життя та здоров'я військовослужбовців ЗС України як у грошовій, так і натуральній формі.

Досліджено основні види соціального забезпечення військовослужбовців ЗСУ, до яких належать грошове забезпечення, пенсійне забезпечення, продовольче забезпечення, речове забезпечення, медичне забезпечення, забезпечення житловим приміщенням, виплата одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців; компенсаційні виплати за речове майно, за піднайом житла, при службових переміщеннях та відрядженнях, за невикористану відпустку та інше; винагорода за безпосередню участь у воєнних конфліктах чи в антитерористичній операції, операції Об'єднаних сил, інших заходах в умовах особливого періоду та пільги.

Встановлено, що на сучасному етапі економічного розвитку держави основна проблема фінансового забезпечення Збройних Сил України полягає у недостатній забезпеченості нормативної потреби виділеними бюджетними асигнуваннями на утримання військ (сил). На сьогодні частка бюджетних видатків на оборону все ще не досягає встановленого чинним законодавством рівня 3% від ВВП. Такі фактори, як шестирічні військові дії на сході України ведуть до зниження рівня економічної активності резидентів та нерезидентів країни, що призводить до зменшення фінансового ресурсу, який держава виділяє на Збройні Сили України для забезпечення їх діяльності.

Проаналізовано сучасний стан бюджетних видатків на Збройні Сили України за період 2010-2019 рр. та встановлено, що їх рівень фінансування залишається досить низьким, що впливає на здатність виконувати Збройними Силами України покладених на них завдань і функцій, у тому числі і на своєчасне та повноцінне грошове та матеріальне забезпечення військовослужбовців.

Здійснено аналіз видатків на соціальне забезпечення військовослужбовців ЗСУ за період 2016-2018рр. Встановлено, що поряд із загальним зростанням видатків, варто відмітити також збільшення видатків соціального спрямування ЗСУ, проте вони суттєво не вплинули на рівень життя військовослужбовців, оскільки швидкі темпи інфляції є серйозною загрозою реалізації запланованих цілей. Аналіз свідчить, що найбільше зросли видатки на речове та медичне забезпечення, проте однією з найбільш гострих проблем залишається забезпечення військовослужбовців ЗСУ житлом, дана проблема є найбільш гострою і потребує негайного вирішення.

Для прискорення темпів щодо забезпечення житлом військовослужбовців запропоновано на державному рівні розробити програму з фінансового лізингу для військовослужбовців ЗСУ, взявши за основу постанову Кабінету Міністрів України від 14.11.2018 р. № 1201. Розробивши механізм фінансування Державною іпотечною установою житла для військовослужбовців ЗСУ на умовах фінансового лізингу, тобто отримання

відповідно до цього Порядку від Державної іпотечної установи житла у платне користування з подальшим переходом права власності на це житло, за умови повного виконання зобов'язань за договором фінансового лізингу.

Здійснено оцінку ефективності виконання бюджетних програм Міністерства оборони України за програмно-цільовим методом та надано пропозиції щодо підвищення достовірності та об'єктивності результату оцінювання бюджетних програм Міністерства оборони України застосувавши середньострокове бюджетне планування, а саме враховувати поквартальне виконання планових та фактичних показників (касові видатки) плану асигнувань загального фонду державного бюджету за бюджетною програмою. Це дозволить: забезпечити фінансову стабільність у середньостроковій перспективі, тобто враховувати ефекти від прийнятих рішень, завчасно виявити та вжити заходів для уникнення негативних явищ або тенденцій; посилити бюджетну дисципліну та відповідальності головних розпорядників бюджетних коштів; виявляти неефективні видатки з метою їх диверсифікації та недопущення при плануванні на наступні періоди тощо.

Встановлено, що необхідною умовою удосконалення механізму фінансового забезпечення соціального захисту військовослужбовців ЗСУ повинні стати: посилення відповідальності за нецільове використання коштів; оптимальне розмежування повноважень щодо здійснення видатків між органами влади усіх рівнів; залучення неурядових організацій до надання соціальних послуг з метою підвищення їх якості тощо. Лише комплексне впровадження окреслених заходів дозволить досягти підвищення ефективності фінансування соціального забезпечення та поліпшення якості життя військовослужбовців.

Проаналізовано систему матеріального забезпечення військовослужбовців країн-членів НАТО та зроблено висновок щодо можливості її впровадження у Збройних Силах України, що дозволить наблизити рівень забезпечення українських військ (сил) до євроатлантичних стандартів. Впровадження зарубіжного досвіду в Україні за умови

використання різних варіантів фінансового забезпечення військовослужбовці, а саме за допомогою надання пільгових кредитів на житло значно підвищить ефективність фінансового забезпечення та сприятиме мотивації щодо залучення громадян до Збройних Сил України.

Проведене дослідження свідчить про необхідність змін в українському законодавстві з метою забезпечення реалізації соціальних прав та гарантій військовослужбовців та належного їх грошового та матеріального забезпечення.

Автором розроблено науково-методичний підхід до прогнозування рівня фінансового забезпечення Збройних Сил України, який ґрунтується на адаптивній моделі прогнозування, що дозволило констатувати суттєве зростання надходження коштів як до загального, так і спеціального фонду протягом наступних чотирьох років. Забезпечення допустимого рівня фінансового забезпечення Збройних Сил України у поєднанні з ефективним та раціональним розподілом фінансових ресурсів сприятиме належному виконанню Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей". Доведено, що досягнення зазначеного рівня фінансового забезпечення Збройних сил України можливо при зміні механізму використання компенсаційних коштів ООН у якості джерела фінансування кошторису Міністерства оборони України, що дозволить залучити додатковий фінансовий ресурс для фінансування потреб Збройних Сил України.

Обґрунтовано, що існує необхідність у систематизації норм Податкового кодексу з метою недопущення прогалин у тлумаченні чинних норм, що дасть можливість стимулювати благодійну діяльність юридичних осіб, в частині справляння податку на прибуток.

Ключові слова: фінансовий механізм, фінансове забезпечення, соціальний захист, соціальне забезпечення, Збройні Сили України, бюджетна програма, бюджетні видатки, оцінка ефективності, прогнозування.

SUMMARY

Tsiukalo L.V. «Financial mechanism of social support of military personnel of the Armed Forces of Ukraine». – Qualification scientific work on the rights of the manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the field of Management and administration in the specialty 072 Finance, Banking and Insurance. – Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, 2020.

The dissertation is dedicated to the stipulation of the theoretical and methodological fundamentals of the financial mechanism of social support of servicemen of the Armed Forces of Ukraine under the conditions of the reformation process.

The work presents the research dedicated to the content of the financial mechanism of social support of servicemen of the Armed Forces of Ukraine, that is evidently presented by an overall complex of measures aimed at establishing and implementing the financial resources with the aim of material and monetary support of servicemen in cases provided by law. With the assistance of the financial mechanism the distribution and the redistribution of certain financial resources is carried out in order to provide monetary and material support to the life and health of servicemen of the Armed Forces of Ukraine both in monetary and natural forms.

The main types of social support of servicemen of the Armed Forces of Ukraine have been scrutinized, among them the monetary support, the retirement allowance, food supplies, material support, medical support, provision of housing and accommodation, the provision of a single monetary assistance in the case of perishing (death), disability or the partial loss of the ability to work without establishing the disability of servicemen; the compensatory payment for material belongings, hiring of premises to live in, the service premises and journeys carried out in the line of duty, and also for an unused vacation and others; the reward for the direct participation in military conflicts of the anti-terroristic operation, the operation

of the United Forces, other events under the conditions of the emergency period and privileges.

It has been pointed out that at the current stage of the economic development of the state the main issue of financial support of the Armed Forces of Ukraine is the inefficient supply of the normative necessity of the presented budget appropriations to support forces (troops). Currently, the part of budget expenditures on defense purposes does not reach the stipulated level of 3% of the nation's GDP which has been provided by the current legislation. Such factors, as the ongoing combat activities in eastern Ukraine that last for six years already lead to the decrease of the level of economic activity of the residents and non-residents of the country, which causes the diminishing of the financial resource that is presented by the state to the Armed Forces of Ukraine in order to assure their functioning.

The current state of expenditures on the Armed Forces of Ukraine has been analyzed for the period of years between 2010-2019 and it has been set forth that the level of their financing remains more or less low, which influences the capability of the Armed Forces of Ukraine to carry out the tasks and functions they have initially been meant to perform, including the timely and fully monetary support of servicemen.

The analyses on social support of servicemen of the Armed Forces of Ukraine has been carried out in the period of the years 2016-2018. It has been clarified that next to the overall growth of expenditures, it's worth to point out the increase of socially-oriented expenditures within the Armed Forces of Ukraine, however they did not significantly influence the level of life of servicemen, for the rapid inflation rates cause a serious threat to the implementation of the goals set. The analysis clearly identifies that the most significant growth has taken place in terms of material and medical support, however one of the severest and urgent issues is the issue of providing accommodation for servicemen of the Armed Forces of Ukraine. This issue is evidently one of the most urgent and the one that requires immediate solution.

In order to accelerate the tempo of providing accommodation for servicemen it has been suggested to develop a state program of financial leasing for servicemen of the Armed Forces of Ukraine, taking the degree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated from the 14.11.2018 № 12.11.2018 as a basis. After having developed the financing mechanism by a state mortgage entity of accommodation for the servicemen of the Armed Forces of Ukraine under the conditions of financial leasing, thus the receive in accordance with this Order from the State mortgage entity of accommodation in paid usage with the further transition of the right of ownership with regard to this accommodation, under the conditions of fully meeting the requirements stipulated by the agreement of financial leasing.

The implementation of the budgetary programs of the Ministry of Defense of Ukraine in terms of the program-aim method has been evaluated and further suggestions presented on the increase of the eligibility and the impartiality of the results of evaluating the Ministry of Defense budget programs by implementing mid-term budget planning, particularly including the planned and practical indicators (cash expenditures) within the period of three months of the appropriation plan of the general fund of the state budget in accordance with the budget program. This will eventually allow: to assure the financial stability in a mid-term perspective, thus to include the implications from the decisions accepted, timely to identify and implement measures in order to prevent the negative phenomena or tendencies; to fortify the budget discipline and the responsibility of the main managers of budgetary assets; to identify the ineffective expenditures with the aim of their diversification and prevention when carrying out the planning for the next periods etc.

It has been pointed out, that the necessary conditions to improve the mechanism of financial support of the social protection of the servicemen of the Armed Forces of Ukraine are to be: increasing the responsibility for the none purposeful use of assets; the adequate delimitation of authorities on carrying out expenditures between the state authorities of all levels; the engagement of non-governmental organizations to provide social services with the aim to increase their

quality etc. It is only the overall implementation of the measures mentioned that will allow the increase of effectiveness of financing the social assurance and the improvement of the quality of life for servicemen.

The system of material support of servicemen of NATO-member countries has been analyzed with a further conclusion on the possibility of its implementation in the Armed Forces of Ukraine, which allows to close up the level of support of Ukrainian troops (forces) to Euroatlantic standards. The introduction of foreign experience in Ukraine under the conditions of using the different variants of financial support of servicemen, particularly by providing soft loans for accommodation will significantly increase the effectiveness of financial support and will facilitate the motivation on engaging of citizens to the Armed Forces of Ukraine.

The conducted research evidently proves the necessity to introduce changes to the legislation of Ukraine with the aim to assure the implementation of social rights and guarantees of servicemen and their adequate and material support.

The author has developed a scientific-methodological approach with regard to forecasting the level of financial support of the Armed Forces of Ukraine, based on the adaptive forecasting model, which allows to state a significant increase of assets both to the generic as well as the special fund in the course of the coming four years. The assurance of the acceptable level of financial support in the Armed Forces of Ukraine in the combination with an effective and rational distribution of financial resources will facilitate the appropriate implementation of the Law of Ukraine “On the social and legal protection of servicemen and their family members”. It has been proven that the achievement of the mentioned level of financial support of the Armed Forces of Ukraine is possible in case of introducing changes into the mechanism of using the compensatory efforts of the UN assets as a source of finance of the budget of the Ministry of Defense of Ukraine, which will allow the engagement of an additional financial resource to finance the needs of the Armed Forces of Ukraine.

There're arguments provided in favor of the necessity to systematize the norms of the Tax code with the aim to prevent gaps in terms of interpreting the

current norms, which will eventually allow to stimulate charity among judicial entities in terms of implementing taxes on profit.

Key words: financial mechanism, financial support, social support, social security, Armed Forces of Ukraine, budget program, budget expenditures, efficiency assessment, forecasting.